

Vad du behöver veta om otrygga anställningar

– EN SAMMANFATTNING FRÅN KOMMUNALS UTREDNINGSENHET

FAQ om otrygga anställningar

Kommunal arbetar för att förbättra medlemmarnas arbetsvillkor, bland annat vill vi avskaffa anställningsformen *allmän visstid*. Idag används otrygga anställningar i olika former för att ha tillgänglig arbetskraft som när som helst ska vara enkel att göra sig av med. Det tycker vi är fel. Här finner du samlade fakta från Kommunals rapporter som belyser ämnet tillsammans med argument som gör att du kan stå upp för arbetstagares rättigheter vad det gäller de här frågorna.

Ständigt standby
Kommunal (2011)

Visstid på livstid
Kommunal (2013)

Är det här okej?
Kommunal (2014)

Flexibilitetens pris
Kommunal (2015)

Status: Prekär
Kommunal (2016)

Så mycket bättre? 2016
Kommunal (2016)

Andelen tidsbegränsat anställda har ökat sedan 2009

Antalet tidsbegränsat anställda ökar för varje år. 2008 var drygt 128 000 personer tidsbegränsat anställda. 2012 var 152 000 personer tidsbegränsat anställda.¹ År 2015 var motsvarande siffra 180 600 personer.²

De mest otrygga anställningsformerna, såsom tim- och vid behovsanställning, har ökat mest på arbetsmarknaden sedan allmän visstid infördes 2007, särskild för arbetaryrken.³ 84 procent av ökningen av tidsbegränsat anställda inom vård och omsorg 2009-2015 är personer som arbetar per timme eller kallas vid behov på just en allmän visstidsanställning.⁴

Hälften av de tidsbegränsat anställda inom vård och omsorg kallas in vid behov eller arbetar per timme. Majoriteten har anställningsformen allmän visstid.⁵

För undersköterskor, personliga assistenter och vårdbiträden sammanslaget var 25 procent tidsbegränsat anställda år 2015.⁶ 38 procent av barnskötarna och 61 procent av vårdbiträdena var tidsbegränsat anställda år 2015.

Enligt Kommunals medlemsundersökning 2012 hade var femte tidsbegränsad anställd med en timanställning fler än ett arbete. Eftersom timanställda arbetar deltid i större utsträckning än andra former av tidsbegränsat anställda och deltidsanställda är det vanligare att man har ytterligare ett arbete.⁷

¹ Kommunallagen (2013) "Visstid på livstid"

² Kommunallagen (2016) "Status: Prekär"

³ Kommunallagen (2016) "Status: Prekär"

⁴ Kommunallagen (2015) "Flexibilitetens pris"

⁵ Kommunallagen (2015) "Flexibilitetens pris"

⁶ Kommunallagen (2015) "Flexibilitetens pris"

⁷ Kommunallagen (2014) "Är det här okej?"

Under 2015 var totalt 20 procent tidsbegränsat anställda inom vård och omsorg, men det är skillnad mellan privat och offentligt driven vård- och omsorgsverksamhet. 24 procent av de privatanställda är tidsbegränsat anställda att jämföra med 18 procent av de offentligt anställda. Det blir också vanligare att personal hyrs in som egenföretagare eller av bemanningsföretag.⁸

Inom äldreomsorgen är andelen tidsbegränsat anställda sex procentenheter högre inom privat än offentligt driven äldreomsorg och det är vanligare med tidsbegränsade anställningar inom äldreomsorgen än inom den landstingsdrivna vården. År 2015 var andelen tidsbegränsat anställda inom privat driven äldreomsorg 35 procent medan andelen för samma typ av anställning inom kommunalt driven äldreomsorg var 29 procent.⁹ Samma tendenser finns även inom barnomsorgen. Av de privatanställda barnskötarna var 44 procent tidsbegränsat anställda 2015. Motsvarande siffra för barnskötare inom offentlig sektor var 36 procent.¹⁰

Inom vård och omsorg totalt arbetar tidsbegränsat anställda i snitt fem timmar mindre per vecka än tillsvidareanställda. Inom privat vård och omsorg arbetar tidsbegränsat anställda i snitt sju timmar mindre än tillsvidareanställda. Antalet arbetade timmar skiljer sig därför inte enbart utifrån anställningsform utan även utifrån driftsform.¹¹

Andelen tidsbegränsat anställda skiljer sig beroende på kön och bakgrund

Det är vanligast med tidsbegränsade anställningar inom kvinnodominerade arbetaryrken. Den yrkesgrupp som har högst andel tidsbegränsade anställningar är vårdbiträden – 61 procent av vårdbiträden var tidsbegränsat anställda 2015. Motsvarande siffra för mansdominerade yrken som elinstallatörer, mekaniker och maskinoperatörer var mellan 6-14 procent.¹²

Män i kvinnodominerade yrken är oftare tidsbegränsat anställda än kvinnor, och vice versa för kvinnor som arbetar i mansdominerade yrken. Inom Kommunals organisationsområde är 29 procent tidsbegränsat anställda – motsvarande 180 600 personer. 70 procent av dessa är kvinnor. Av de anställda männen är 33 procent tidsbegränsat anställda, av de anställda kvinnorna är 28 procent tidsbegränsat anställda. Inom Kommunals organisationsområde är otrygghet alltså ett större problem för kvinnorna sett till antalet, men en högre andel av männen är tidsbegränsat anställda.¹³

Som född i ett utomnordiskt land är det mer sannolikt att anställas på ett tidsbegränsat kontrakt än som inomnordiskt född. Av de anställda på Kommunals organisationsområde är 34 procent av de utomnordiskt födda tidsbegränsat anställda, jämfört med 28 procent av de inomnordiskt födda.¹⁴

Medelåldern för tidsbegränsat anställda

Att vara tidsbegränsat anställd är inget ungdomsfenomen. År 2010 var hälften av de visstidsanställda på hela arbetsmarknaden över 25 år. Medelåldern för visstidsanställda arbetare inom kommuner och landsting var 35 år.¹⁵ År 2014 var siffrorna högre, vilket visar att visstidsanställningarna kryper allt högre upp i åldrarna. Medelåldern för tidsbegränsat anställda på arbetsmarknaden i sin helhet var 31 år 2014. Medelåldern för en tidsbegränsad anställning för arbetare inom kommun och landsting var 37 år.¹⁶

⁸ Kommunal (2015) "Flexibilitetens pris"

⁹ Kommunal (2016) "Så mycket bättre? 2016"

¹⁰ Kommunal (2015) "Flexibilitetens pris"

¹¹ Kommunal (2015) "Flexibilitetens pris"

¹² Kommunal (2016) "Status: Prekär"

¹³ Kommunal (2016) "Status: Prekär"

¹⁴ Kommunal (2016) "Status: Prekär"

¹⁵ Kommunal (2011) "Ständigt standby"

¹⁶ Kommunal (2016) "Status: Prekär"

När visstidsanställningarna ökar, växer även otryggheten på arbetsplatsen

Enligt Kommunals medlemsundersökning 2012 arbetar visstids- och timanställda oftare delade turer än tillsvidareanställda. 53 procent av de visstidsanställda och 60 procent av de timanställda arbetar delade turer. Motsvarande siffra för tillsvidareanställda är nästan 45 procent.¹⁷

Tidsbegränsat anställda medlemmar i Kommunal vittnar om en otrygg tillvaro med få möjligheter att planera sitt liv eller känna trygghet i sin försörjning. Det påverkar deras hälsa, familjeliv och sociala liv mycket negativt och skapar splittring mellan personalen på arbetsplatsen.¹⁸

Totalt inom vård och omsorg är 80 procent av de tillsvidareanställda och 47 procent av de tidsbegränsat anställda medlemmar i facket. Den fackliga anslutningsgraden är högre bland offentligt anställda än bland privatanställda. Inom vinstdrivna vård- och omsorgsverksamheter är endast 39 procent av dem tidsbegränsat anställda medlemmar i facket.¹⁹

Tidsbegränsade anställningar är inget önsketillstånd

25 procent av de timanställda vill inte arbeta kvar i branschen eller i yrket om tre år. För de tillsvidareanställda är motsvarande siffra 20 procent.²⁰

Att vara visstidsanställd är inget önsketillstånd. År 2011 ville sju av tio tidsbegränsat anställda på hela arbetsmarknaden ha en tillsvidareanställning med månadslön.²¹

År 2015 ville en klar majoritet av de tidsbegränsat anställda medlemmarna i Kommunal ha och sökte aktivt en tillsvidareanställning, utan att få det. En absolut minoritet av medlemmarna uppgav att det var frivilligt, på grund av till exempel studier eller annan huvudsaklig sysselsättning.²²

Utbildning och kompetensutveckling för visstidsanställda

För Kommunals medlemmar är utbildning ingen garanti för att få en tillsvidareanställning. 65 procent av de visstidsanställda och 55 procent av de timanställda hade en omsorgsutbildning eller motsvarande enligt Kommunals medlemsundersökning år 2012.²³

Enligt medlemsundersökningen som gjordes år 2012 hade inte tidsbegränsat anställda samma möjligheter till kompetensutveckling som tillsvidareanställda. Drygt hälften av dem tillsvidare anställda hade fått gå någon utbildning eller kurs. Medan motsvarande siffra för timanställda var 35 procent.

Skillnader i löner och förmåner för visstidsanställda och tillsvidareanställda.

Tidsbegränsat anställda har betydligt lägre lön än tillsvidareanställda. Tidsbegränsat anställda inom arbetaryrken i den kommunala sektorn har en genomsnittslön på cirka 19 500 kronor i månaden. Det är 3 400 kronor mindre i månaden än vad tillsvidareanställda tjänar. Om hänsyn tas till att tidsbegränsat anställda i mycket större utsträckning arbetar deltid är skillnaden i faktiskt arbetsinkomst nästan 10 500 kronor varje månad mellan en tidsbegränsat anställd och en tillsvidareanställd.²⁴

¹⁷ Kommunal (2014) "Är det här okej"

¹⁸ Kommunal (2016) "Status: Prekär"

¹⁹ Kommunal (2015) "Flexibilitetens pris"

²⁰ Kommunal (2014) "Är det här okej"

²¹ Kommunal (2011) "Ständigt standby"

²² Kommunal (2016) "Status: Prekär"

²³ Kommunal (2014) "Är det här okej"

²⁴ Kommunal (2014) "Är det här okej"